

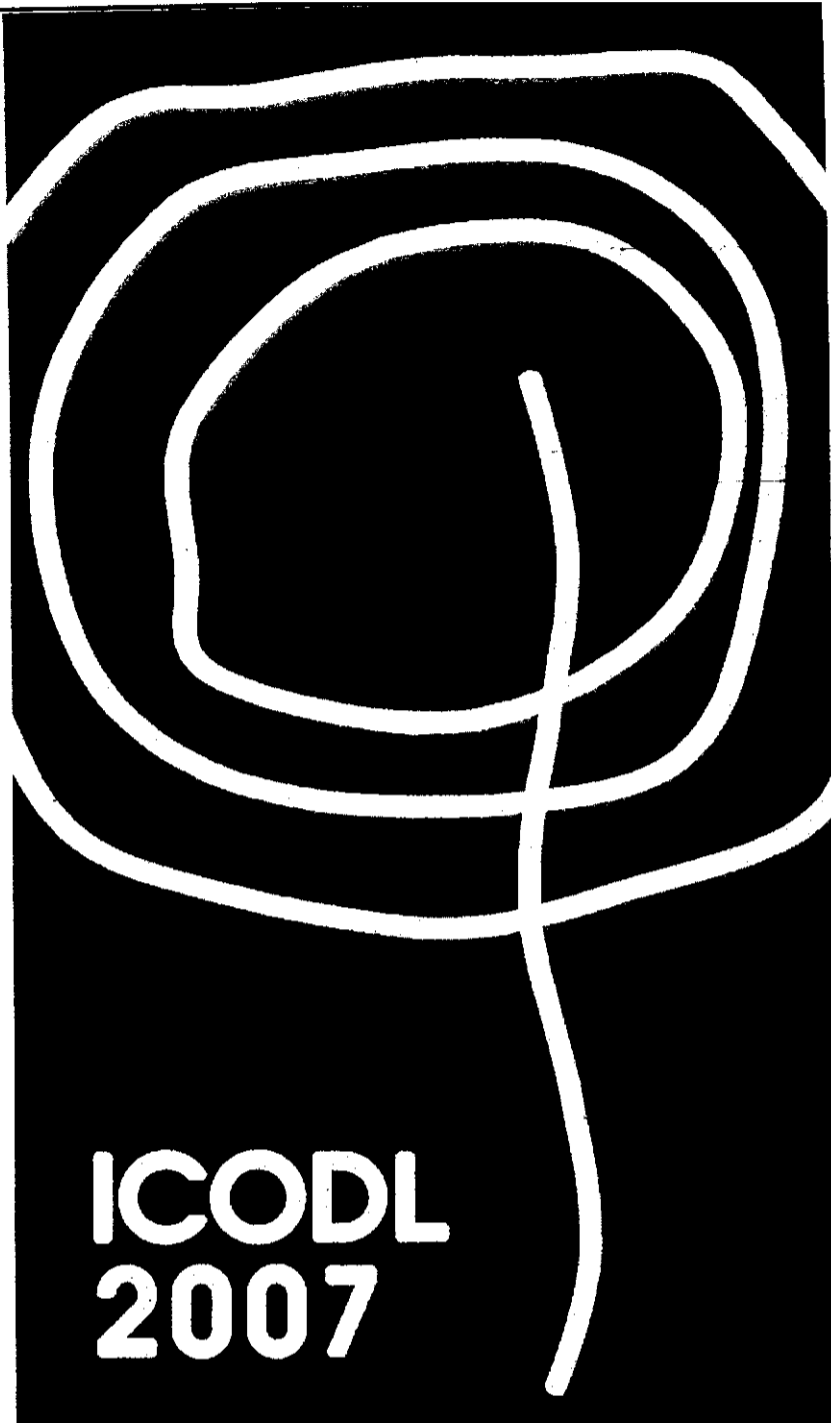
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ICODL
2007

4th INTERNATIONAL CONFERENCE
IN OPEN AND DISTANCE LEARNING

FORMS OF DEMOCRACY IN EDUCATION: OPEN ACCESS AND DISTANCE EDUCATION

Editor

ANTONIS LIONARAKIS

VOLUME
ΤΟΜΟΣ **A**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Εκδόσεις
ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ

Η συμβολή της χρήσης των ΤΠΕ στην ανάπτυξη του ΕΑΠ, ως φορέα δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας

Γεράσιμος ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗΣ Χρήστος ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτρης ΒΕΡΓΙΔΗΣ
koustourakis@upatras.gr *cpanag@upatras.gr* *vergidis@upatras.gr*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την ερευνητική αυτή εργασία επιχειρείται να διαπιστωθεί (α) εάν μέσω του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) προσφέρεται στους ενδιαφερόμενους μια δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία, και (β) κατά πόσον οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση του έργου του ιδρύματος και στην ενίσχυση της προσφοράς δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας. Για το σκοπό αυτό μελετήθηκαν οι απόψεις δείγματος φοιτητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του ΕΑΠ "Σπουδές στην Εκπαίδευση". Η έρευνα διενεργήθηκε με τη χρήση κατάλληλου ερωτηματολογίου κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2005-2006 και τα αποτελέσματα της μελέτης συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις του δείγματος σε σχέση με το φύλο. Ειδικότερα, από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι οι άνδρες του δείγματος έχουν περισσότερες γνώσεις και χρησιμοποιούν περισσότερο τις ΤΠΕ στις σπουδές τους.
- Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του δείγματος θεωρούν ότι το ίδρυμα παρέχει δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία, μόνο όμως σε όσους ευνοούνται από την τύχη, λόγω της ύπαρξης του θεσμού της κλήρωσης. Επίσης, θεωρούν ότι το ΕΑΠ ανταποκρίνεται στις προσδοκίες αυτών που είχαν για διάφορους λόγους αποθαρρυνθεί από τη δυνατότητα σπουδών σε συμβατικά ΑΕΙ. Ακόμη, το ίδρυμα συμβάλλει στη βελτίωση της εκπαίδευσης των πολιτών, που έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν όποτε το αποφασίσουν οι ίδιοι, και μπορεί να βοηθήσει στην υπέρβαση των οικογενειακών, επαγγελματικών και κοινωνικών τους προβλημάτων - υποχρεώσεων.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταπτυχιακών φοιτητών του ΕΑΠ, που συμμετείχαν στην έρευνα, δήλωσαν ότι η εκπαίδευση που προσφέρει το ΕΑΠ ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους.
- Τέλος, θεωρούν ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να βοηθήσει στην αξιοποίηση αυτής της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας, με την αντιμετώπιση των προβλημάτων χρόνου, επικοινωνίας και συμμετοχής στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις. Μπορεί να βοηθήσει επίσης, τα άτομα με ειδικές ανάγκες αλλά και τους εργαζόμενους φοιτητές. Το ΕΑΠ έτσι, θα μπορούσε να στηριχθεί περισσότερο στη χρήση των ΤΠΕ.

ABSTRACT

With this work we made an effort to ascertain (a) if the Hellenic Open University (HOU) really offers the second educational chance, and (b) how much ICT contributes in the promotion of institution's mission as well as in supporting the second educational chance. For this aim, the opinions of a sample of students of the postgraduate program "Studies in Education" were recorded. The research was held with the use of suitable questionnaire during the academic year 2005-2006, and the results are as follows:

- Statistically significant differences exist in the answers of the sample among gender. More specifically, from the data analysis resulted that the men of the sample have more knowledge and use more the ICT's for their study.
- The postgraduate students of the sample consider that the institution provides the second educational chance, only however in that they are lucky, because of the existence of draw. Also, HOU corresponds in the expectations of students that couldn't study for various reasons in face-to-face institutions. Moreover, HOU contributes in the improvement of education of citizens, offering them the possibility of studying whenever they decide, and helping them to overcome obstacles related to family, profession or social obligations.
- The bigger percentage of postgraduate students that participated in the research, declared that the education that HOU offers corresponds in their interests.
- Finally, they consider that ICT use can help them in the exploitation of this second educational chance, with the confrontation of time problems, communication and attendance of Common Advisory Meetings. ICT can help also, the students with special needs but also the working students. HOU thus, could be relied more in the use of ICT.

Εισαγωγή

Η παροχή εξ αποστάσεως πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, που πραγματοποιείται τόσο από ανοικτά

όσο κι από συμβατικά τριτοβάθμια ιδρύματα με τη χρήση και αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ), εμφανίζεται σήμερα ως αναγκαιότητα για την κάλυψη των σύγχρονων εκπαιδευτικών αναγκών σε παγκόσμιο επίπεδο (Harris, 1999; Perraton, 2000a; Skilbeck, 2006). Η ίδρυση και λειτουργία ανοικτών πανεπιστημίων μπορεί να κατανοηθεί και να εξηγηθεί στα πλαίσια της εκάστοτε ιστορικής συγκυρίας, με τη διασύνδεση και συνεκτίμηση δύο παραγόντων (Giddens, 1984, 1997): των δομικών συνθηκών του κοινωνικοοικονομικού, πολιτικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και της δράσης συγκεκριμένων προσωπικοτήτων, που ανέλαβαν την πρωτοβουλία εφαρμογής και προώθησης των συγκεκριμένων για κάθε εποχή εκπαιδευτικών καινοτομιών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (OU/UK) που αποτέλεσε, σε μεγάλο βαθμό, το βασικό μοντέλο όσον αφορά την οργάνωση, τη λειτουργία και την αιτιολόγηση της ίδρυσης ανοικτών πανεπιστημίων ανά τον κόσμο (Keegan & Rumble, 1982; Κουστουράκης & Λιοναράκης, 2006). Πιο συγκεκριμένα, η σύλληψη και η προώθηση της ιδέας για την ίδρυση του OU/UK κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 προήλθε από την ηγεσία του Εργατικού Κόμματος με στόχο την οικοδόμηση μιας περισσότερο δημοκρατικής κοινωνίας και συνδέθηκε με το γενικότερο οικονομικό αναπτυξιακό προσανατολισμό της περιόδου μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την οικοδόμηση του Κράτους Πρόνοιας (Ράσης, 2004). Δηλαδή οι παρεμβάσεις της πολιτικής δομής στη Βρετανία την εποχή της ίδρυσης του OU/UK συνδέονται με την προώθηση εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων «από τα πάνω» με στόχο την προώθηση της ισότητας ευκαιριών μέσα από την προσπάθεια αύξησης της πρόσβασης των πολιτών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Blackledge & Hunt, 2000). Πρόκειται για μια προσπάθεια διεύρυνσης της πρόσβασης των πολιτών στην ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα, ως αντίβαρο στην επιλεκτικότητα, που διαπιστώνεται στα συμβατικά πανεπιστήμια (Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, 1995). Στην συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως είναι γνωστό ήδη από τη δεκαετία του '60, έχει επισημανθεί και καταγγελλεί η ύπαρξη άνισων εκπαιδευτικών ευκαιριών, που οφείλονται σε παράγοντες όπως η κοινωνική και η φυλετική προέλευση, το φύλο κ.ά. (Metcalf, 1997; Popkewitz & Lindbland, 2000; Lynch, 2001; Archer et al., 2003; Leathwood, 2004).

Οι λόγοι ίδρυσης ανοικτών πανεπιστημίων εστιάζονται κυρίως σε δύο βασικά σημεία – επιδιώξεις. Η πρώτη επιδίωξη αντιστοιχεί στην περίπτωση του OU/UK, με τη λειτουργία του οποίου προβλήθηκε η προσδοκία ότι το συγκεκριμένο ίδρυμα μπορεί να συμβάλει στην προώθηση μιας περισσότερο εξισωτικής κοινωνίας (Eagleton, 1991; Young, 1998). Η δεύτερη βασική επιδίωξη των σύγχρονων ανοικτών πανεπιστημίων, που αποτέλεσε παράλληλο με την προώθηση της ισότητας ευκαιριών στη βρετανική κοινωνία στόχο για το OU/UK, είναι η ανάγκη προώθησης της διαβίου εκπαίδευσης. Πρόκειται για την παροχή της δυνατότητας για εκπαίδευση και επανεκπαίδευση των ενηλίκων πολιτών σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, γεγονός που θεωρείται ότι ενθαρρύνει και βοηθά την επαγγελματική κινητικότητα (Evans & Nation, 1996; Perraton, 2000b).

Συνεπώς, η φιλοσοφία της λειτουργίας των σύγχρονων ανοικτών πανεπιστημίων αποσκοπεί στη διεύρυνση της διαβίου εκπαίδευσης, η οποία συνδέεται με την παροχή στους ενήλικους πολίτες μιας «δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας» (Keegan, 1993). Πρόκειται, δηλαδή, για μια προσπάθεια ενίσχυσης της ισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών στην πράξη, με τον περιορισμό των εμποδίων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που διαπιστώθηκε ότι υφίστανται στην περίπτωση των συμβατικών πανεπιστημίων. Τέτοια εμπόδια είναι οι εισαγωγικές εξετάσεις, οι σπουδές στις εγκαταστάσεις του κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος και οι δυσκολίες φοίτησης ατόμων με οικογενειακές ή/και επαγγελματικές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα οι φοιτητές να ανήκουν σχεδόν αποκλειστικά σε ένα συγκεκριμένο φάσμα ηλικιών. Επίσης, με τη δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία επιχειρείται η παροχή σπουδών σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι άνεργοι, οι μητέρες, οι μετανάστες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και μάλιστα στον τόπο της κατοικίας τους (Garrison, 1993; Davies, 1997).

Η ίδρυση και λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) έγινε με πρωτοβουλία της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου παιδείας ως προσπάθεια ανταπόκρισης τόσο στις ανάγκες πλήρους ένταξης της Ελλάδας στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, που απαιτεί υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού σε κείριους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, όσο και ως εφαρμογή των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για την προώθηση από τα κράτη

μέλη της διαβίου εκπαίδευσης (Τσαούσης, 1990; Commission, 1991; Ηλιού, 1993; Βεργίδης, 1998). Η λειτουργία του ΕΑΠ, σύμφωνα με τις επιδιώξεις της πρώτης Διοικούσας Επιτροπής του, στην οποία ανατέθηκε ο σημαντικός στόχος της ακαδημαϊκής του ανάπτυξης και της διαμόρφωσης του νομικού του πλαισίου, αποσκοπούσε στη συμβολή του ιδρύματος στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της χώρας. Επίσης, αποσκοπούσε στην κάλυψη τόσο των εσωτερικών αναγκών για την παροχή διαβίου εκπαίδευσης σε σημαντικούς τομείς, σύμφωνα με τα δεδομένα της αγοράς εργασίας, όσο και της ζήτησης για εκπαιδευτικές υπηρεσίες (Κουστουράκης, 2006).

Στο Νόμο 2552/1997, που ρυθμίζει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του ΕΑΠ, εκφράζεται η επιδίωξη για την προώθηση της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας από το συγκεκριμένο ίδρυμα, η οποία γίνεται αντιληπτή (Λιοναράκης & Λυκουργιώτης, 1998; Λυκουργιώτης, 1998): α) ως αντιμετώπιση του προβλήματος της φυσικής παρουσίας του ενήλικου φοιτητή στις αίθουσες διδασκαλίας, β) ως παροχή σπουδών σε ευρύ φάσμα ηλικιών, χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις και μάλιστα σε κύκλους ή τομείς σπουδών, που δεν μπορεί να καλύψει ικανοποιητικά η συμβατική τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, και γ) ως δυνατότητα διαμόρφωσης της μορφωτικής φυσιογνωμίας από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο.

Το ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε είναι κατά πόσον, μετά από επτά και πλέον έτη ακαδημαϊκής λειτουργίας το ΕΑΠ αποτελεί ένα πραγματικά ανοικτό πανεπιστήμιο που προσφέρει μια δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία.

Όπως είναι γνωστό, η παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα σύγχρονα ανοικτά πανεπιστήμια είναι συνυφασμένη με τη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ για την παροχή του εκπαιδευτικού και διδακτικού τους έργου (Haugen et al., 2002; Panagiotakopoulos et al., 2003). Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι ο τρόπος με τον οποίο τα συγκεκριμένα ιδρύματα αξιοποιούν τις ΤΠΕ έχει οδηγήσει στην προβολή και υιοθέτηση χαρακτηριστικών ονομασιών όπως e-universities ή virtual universities (Haugen et al., 2002; Panagiotakopoulos et al., 2003). Τα αποτελέσματα ερευνών για την αξιολόγηση της συμβολής των ΤΠΕ στην παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε χώρες στις οποίες μεγάλο μέρος του πληθυσμού διαθέτει τις απαιτούμενες τεχνολογικές γνώσεις και η χρήση του διαδικτύου είναι διαδεδομένη, αναφέρονται στην δυνατότητα μείωσης των κοινωνικών ανισοτήτων, που σχετίζονται με ζητήματα φύλου, γεωγραφικής απόστασης, φυλής, επαγγελματικής απασχόλησης και προβλημάτων υγείας (Panda, 2005; van der Wende & Beerkens, 1999). Επίσης, έχει επισημανθεί ότι η ενίσχυση της ισοτιμίας, κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης ενός συγκεκριμένου εξ αποστάσεως προγράμματος σπουδών, εξαρτάται από τη διαχείριση της ποιότητας της on-line επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης από την πλευρά του ιδρύματος. Και τούτο διότι εάν γίνει ανεκτός ένας ανταρχικός και ανταγωνιστικός τόνος επικοινωνίας από την πλευρά κάποιων σπουδαστών κατά τη διάρκεια του on-line διαλόγου, τότε η συγκεκριμένη κατάσταση μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά όσον αφορά την ενεργή συμμετοχή όλων των φοιτητών του προγράμματος στην ανταλλαγή απόψεων (Rovai, 2002).

Στην περίπτωση του ΕΑΠ, η χρήση των ΤΠΕ και η ενσωμάτωσή τους στο εκπαιδευτικό έργο των διδασκόντων και διδασκόμενων γίνεται με πολύ αργά βήματα σε σύγκριση με άλλα εξ αποστάσεως διεθνή ιδρύματα. Το γεγονός αυτό μπορεί ενδεχομένως να σχετίζεται τόσο με την έλλειψη κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού από την πλευρά του ΕΑΠ όσο και με τη σχετικά περιορισμένη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή στην Ελλάδα, ενώ και το κόστος της χρήσης Internet παραμένει ακριβό (Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2005).

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε είναι κατά πόσον η μεγαλύτερη χρήση ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει τόσο στην προώθηση του έργου του όσο και της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας.

Μεθοδολογία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2005-2006 και εστιάστηκε στους φοιτητές της Θεματικής Ενότητας «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση - ΕΚΠ65», η οποία προσφέρεται στα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών: Σπουδές στην Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Ενηλίκων. Επιλέξαμε ως πληθυσμό της έρευνας τους φοιτητές της συγκεκριμένης Θεματικής Ενότητας επειδή θεωρούμε ότι, λόγω της γενικότερης στοχοθεσίας της ΕΚΠ65, γνωρίζουν τον τρόπο παροχής εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης και συνεπώς είναι σε θέση να κρίνουν και να διατυπώνουν απόψεις για το ίδρυμα στο οποίο σπουδάζουν, όσον αφορά τις διαστάσεις της εφαρμογής της ανοικτότητας και της παροχής της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006 παρακολούθησαν το Πρόγραμμα ΕΚΠ65 247 μεταπτυχιακοί φοιτητές, ενταγμένοι σε 8 τμήματα, λαμβάνοντας ως κριτήριο τον τόπο διαμονής τους. Τα τμήματα αυτά είχαν ως τόπο πραγματοποίησης των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων (ΟΣΣ) τις πόλεις Αθήνα (4 τμήματα), Πάτρα (2 τμήματα) και Θεσσαλονίκη (2 τμήματα). Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε ηλεκτρονικά στους φοιτητές 6 τμημάτων πριν την έναρξη της 3ης ΟΣΣ, ενώ μοιράστηκε και σε έντυπη μορφή κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης ΟΣΣ σε όσους φοιτητές δεν διέθεταν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Πρόκειται για τα 4 τμήματα της Αθήνας, 1 τμήμα της Πάτρας και 1 τμήμα της Θεσσαλονίκης. Ζητήθηκε από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές (Μ.Φ.) να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο με νηφαλιότητα, στο σπίτι τους και σε εθελοντική βάση και στη συνέχεια να αποστείλουν τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια στους ερευνητές.

Συνολικά, μας απάντησαν 96 Μ.Φ., δηλαδή το 38,9% του συνολικού πληθυσμού των φοιτητών της ΕΚΠ65. Ως προς το φύλο, οι 37 (38,5%) εξ αυτών ήταν άνδρες και οι 59 (61,5%) γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας του δείγματος ήταν 39,59 χρόνια (τ.α.=5,43, ελάχιστο 26, μέγιστο 53 χρόνια). Όσον αφορά την οικογενειακή τους κατάσταση, οι ερωτώμενοι ήταν: έγγαμοι/ες 66 (68,8%), άγαμοι/ες 28 (29,2%), διαζευγμένοι/ες 2 (2,1%). Επιπλέον, 75 (78,1%) από τους φοιτητές που απάντησαν ήταν εκπαιδευτικοί, ενώ 21 (21,9%) ασκούσαν άλλα επαγγέλματα. Επίσης, 61 ερωτώμενοι (63,5%) δήλωσαν ότι διαμένουν εντός του νομού που διεξάγονται οι ΟΣΣ, 14 (14,6%) σε γειτονικούς νομούς και 21 (21,9%) σε απομακρυσμένες περιοχές ή σε νησιά.

Ως μέσο συλλογής των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε κατάλληλα δομημένο ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις τόσο ανοικτού όσο και κλειστού τύπου. Όσον αφορά την τελευταία περίπτωση οι ερωτώμενοι απαντούν με βάση τις επιλογές πεντάβαθμης κλίμακας Likert (καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ). Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις θεωρητικές αναλύσεις για την προσφορά δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας από τα ανοικτά πανεπιστήμια (Keegan, 1993; Evans & Nation, 1996; Holmberg, 1995; Perraton, 2000a) όσο και τις ειδικότερες επιδιώξεις για την προώθηση του συγκεκριμένου στόχου από το ΕΑΠ (Λιοναράκης & Λυκουργιώτης, 1998; Λυκουργιώτης, 1998; Κουσουράκης, 2006). Με το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο επιδιώκεται η διερεύνηση και η ανάδειξη του φάσματος των εμπειριών των φοιτητών της ΕΚΠ65, οι οποίες τυποποιούνται σε κατηγορίες ή περιπτώσεις ανάλυσης με στόχο την ανάδειξη των αντιλήψεων και των απόψεών τους (Schutz, 1972; Wilson, 2002; Muzzetto, 2006) αφενός για την προώθηση της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας από το ΕΑΠ, αφετέρου για την επίδραση της μεγαλύτερης χρήσης των ΤΠΕ από το ίδρυμα. Βέβαια, διευκρινίζουμε ότι οι απόψεις των φοιτητών προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό κι από τις αντικειμενικές συνθήκες και τις προϋποθέσεις με βάση τις οποίες λειτουργεί το ΕΑΠ.

Ανάλυση και ευρήματα

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των απαντήσεων των Μ.Φ. όσον αφορά τις γνώσεις τους σχετικά με τη χρήση του η/υ και του Internet (δεδομένα στην πεντάβαθμη κλίμακα Likert: καθόλου=1, λίγο=2, αρκετά=3, πολύ=4, πάρα πολύ=5 σε αντίστοιχες ερωτήσεις):

Γνώσεις χειρισμού η/υ και Internet	Μέσος όρος	Τυπ. απόκλιση
χειρισμός η/υ	3,73	1,02
χειρισμός ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	4,03	1,12
συγγραφή - επεξεργασία κειμένου	4,14	1,07
πλοήγηση στο Internet	4,00	1,07
χρήση μηχανών αναζήτησης	3,97	1,06

Πίνακας 1. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις σχετικά με τις γνώσεις χειρισμού η/υ και Internet από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές της ΕΚΠ65

Το δείγμα επίσης, φαίνεται ότι χρησιμοποιεί τακτικά τον η/υ στη δουλειά του (μ.ό.=3,55 με

τ.α.=1,42). Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα ευρήματά μας όσον αφορά τη χρήση από τους Μ.Φ. των η/υ και του Internet κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο ΕΑΠ.

Χρήση η/υ και Internet για τις σπουδές	Μέσος όρος	Τυπ. απόκλιση
επικοινωνία με το ΕΑΠ	3,59	1,30
επικοινωνία με τον καθηγητή - σύμβουλο	3,75	1,17
συγγραφή των γραπτών εργασιών	4,66	0,72
ενημέρωση από τον καθηγητή σύμβουλο	4,64	0,79
ενημέρωση από το ΕΑΠ	4,45	0,89

Πίνακας 2. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις σχετικά με τη χρήση η/υ και Internet από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές της ΕΚΠ65 για τις σπουδές τους

Από τη μελέτη των στοιχείων των Πινάκων 1 και 2, προκύπτει ότι οι φοιτητές του δείγματος διαθέτουν γνώσεις και δεξιότητες σε ικανοποιητικό βαθμό στον τομέα των η/υ και του Internet και τις χρησιμοποιούν τακτικά για τις σπουδές τους. Η στατιστική ανάλυση (κριτήριο Mann-Whitney) έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις του δείγματος ως προς το φύλο. Διαπιστώνεται ειδικότερα, ότι οι άνδρες του δείγματος έχουν περισσότερες γνώσεις και χρησιμοποιούν περισσότερο τους η/υ και το Internet για τις σπουδές τους έναντι των γυναικών.

Οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι είχαν παρακολουθήσει επιτυχώς κατά μέσο όρο 3 Θεματικές Ενότητες (τ.α. = 1,05, ελάχιστο = 1, μέγιστο = 4), συμπεριλαμβανομένης και αυτής του ακαδημαϊκού έτους 2005-2006. Το γεγονός αυτό προσδίδει εγκυρότητα στις απόψεις που εκφράζουν σχετικά με τα εξεταζόμενα ζητήματα λόγω, ακριβώς, της εμπειρίας που έχουν αποκτήσει από τη μακρόχρονη φοίτησή τους στο ΕΑΠ.

Προσθέτουμε ότι 58 από τους ερωτηθέντες (60,4% του δείγματος) δήλωσαν ότι οι σπουδές που παρακολουθούν στο ΕΑΠ ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους *πολύ* και *πάρα πολύ*, 33 (το 34,4%) δήλωσαν *μέτρια* και 5 (το 5,2%) *καθόλου* και *λίγο*. Ο μέσος όρος (μ.ό.) όσον αφορά την ικανοποίησή τους από τις σπουδές που τους παρέχει το ΕΑΠ στην πεντάβαθμη κλίμακα Likert είναι 3,68 με τυπική απόκλιση (τ.α.) 0,84.

Στην ερώτηση κατά πόσο εφαρμόζεται στο ΕΑΠ η «*δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία*», οι καταφατικές απαντήσεις ήταν 91 (94,79%), ενώ 5 ερωτηθέντες (5,21%) δεν απάντησαν. Η ομαδοποίηση των σχολίων από την αιτιολόγηση των καταφατικών απόψεων έδειξε τα εξής:

- Υποστηρίχθηκε από 46 ερωτηθέντες (το 47,92% του δείγματος) ότι το ΕΑΠ καλύπτει όσους δεν είχαν τη δυνατότητα για διάφορους λόγους να κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές σε συμβατικά ΑΕΙ.
- Από 30 ερωτηθέντες (31,25%) υποστηρίχθηκε ότι είναι σημαντική η παροχή από το ΕΑΠ της δεύτερης ευκαιρίας για τη βελτίωση της εκπαίδευσής τους, όπως και η παροχή της δυνατότητας να σπουδάσουν εκπληρώνοντας προσωπικές τους επιθυμίες.
- Σύμφωνα με 28 (29,17%) από τους ερωτηθέντες, το ΕΑΠ αποτελεί μια δυνατότητα για ξεπέραςμα εμποδίων που οφείλονται σε οικογενειακές, επαγγελματικές και κοινωνικές υποχρεώσεις.
- Ωστόσο από μια σημαντική μερίδα φοιτητών (28, ποσοστό 29,17%) διατυπώθηκε η άποψη ότι, τελικά, γεύονται τη δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία στο ΕΑΠ μόνο όσοι αποδεικνύονται εκλεκτοί της τύχης στην κλήρωση που διενεργείται κάθε χρόνο.

Οι 87 (90,63%) από τους ερωτώμενους υποστηρίζουν ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να βοηθήσει στην προσφορά «*δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας*», ενώ 9 (9,37%) δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση. Η ομαδοποίηση των σχολίων από την αιτιολόγηση των καταφατικών απόψεων έδειξε ότι:

- Σύμφωνα με 48 (50%) φοιτητές οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων χρόνου επικοινωνίας και αδυναμίας προσέλευσης στις ΟΣΣ. Κι αυτό διότι με τις ΤΠΕ προωθείται η σύγχρονη και η ασύγχρονη επικοινωνία.
- Οι ΤΠΕ, σύμφωνα με 39 (40,63%) από τους ερωτηθέντες, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την πραγματοποίηση ΟΣΣ από απόσταση γεγονός που συμβάλλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος της μετακίνησης.
- Για 31 (32,29%) φοιτητές η αξιοποίηση των ΤΠΕ δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε να έχουν πρό-

σβαση σε μια δεξαμενή πληροφοριών, ενώ οι σπουδές τους θα μπορούσαν να υποστηριχθούν και από τη χρήση πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης.

- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ θα διευκολύνει τους εργαζόμενους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και όσους κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές, σύμφωνα με 29 (30,21%) από τους ερωτηθέντες.
- Από 8 (8,33%) φοιτητές διατυπώθηκε το αίτημα για αύξηση του αριθμού εισαγομένων με την αξιοποίηση σε μεγαλύτερο βαθμό των ΤΠΕ από το ΕΑΠ.
- Από 2 ερωτηθέντες (2,08%) υποστηρίχθηκε ότι με τη χρήση των ΤΠΕ θα μειώνονταν οι ανάγκες για διδακτικό προσωπικό και προσωπικό που είναι απαραίτητο για τη στελέχωση των διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος.

Οι 77 (80,21%) από τους ερωτώμενους υποστηρίζουν ότι η χρήση των ΤΠΕ θα βοηθήσει στην ανάπτυξη και στην υποστήριξη των ικανοτήτων/δεξιοτήτων των φοιτητών του ΕΑΠ προκειμένου να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους, ενώ 19 (19,79%) δεν απάντησαν. Η ομαδοποίηση των σχολίων για την αιτιολόγηση των καταφατικών απόψεων έδειξε ότι προτείνονται τα εξής:

- Χρήση ειδικών προγραμμάτων - λογισμικού και υποβοήθηση της μάθησης ή της επικοινωνίας, από 33 (34,38%) ερωτηθέντες.
- Γρηγορότερη πρόσβαση - αναζήτηση σε πηγές γνώσης, από 29 (30,21%) ερωτηθέντες.
- Παροχή υπηρεσιών βιβλιοθήκης με πρόσβαση στο Internet, από 21 (21,88%) ερωτηθέντες.
- Βελτίωση της επικοινωνίας με τη διοίκηση του ΕΑΠ, τις υπηρεσίες του ιδρύματος και το διδάσκοντα, από 15 (15,63%) ερωτηθέντες.
- Λειτουργία τμήματος εκμάθησης η/υ και ξένων γλωσσών, από 8 (8,33%) ερωτηθέντες.

Οι 82 από τους ερωτηθέντες (το 85,4%) υποστηρίζουν ότι η χρήση ΤΠΕ θα συμβάλλει στη γνωστική υποστήριξη των φοιτητών του ΕΑΠ, ενώ 14 (το 14,6%) δεν απάντησαν. Η ομαδοποίηση των σχολίων από την αιτιολόγηση των απόψεών τους έδειξε ότι προτείνονται οι εξής τρόποι υποστήριξης των φοιτητών με τη χρήση ΤΠΕ:

- Αντίληψη βιβλιογραφίας - διδακτικού υλικού, από 55 (57,29%) ερωτηθέντες.
- Αντίληψη - οργάνωση και διαχείριση πληροφοριών, από 43 (44,79%) ερωτηθέντες.
- Δραστηριότητες πρακτικές που βοηθούν στην εμπέδωση της διδασκόμενης ύλης, από 22 (22,92%) ερωτηθέντες.
- Παροχή αλληλεπιδραστικού εκπαιδευτικού λογισμικού, από 13 (13,54%) ερωτηθέντες.

Οι 78 από τους ερωτηθέντες (το 81,25%) απάντησαν ότι το ΕΑΠ χρειάζεται να στηρίξει περισσότερο το έργο του στις ΤΠΕ. Από την ομαδοποίηση των σχολίων για τη αιτιολόγηση των απόψεών τους προκύπτει ότι οι τρόποι υποστήριξης του έργου του ΕΑΠ με χρήση ΤΠΕ που προτείνονται είναι:

- Υπηρεσίες βιβλιοθήκης και δυνατότητα άντλησης υλικού από το Internet, από 39 ερωτηθέντες (το 40,63%).
- Ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ διδασκόντων - διδασκόμενων μέσω τηλεδιάσκεψης και μέσω ανάπτυξης πλατφόρμας επικοινωνίας, από 38 (39,58%) ερωτηθέντες.
- Χρήση οπτικοακουστικού υλικού ως μέσου διδασκαλίας, από 22 (22,92%).
- Παροχή πληροφοριών από τις διοικητικές υπηρεσίες και μηχανοργάνωση των υπηρεσιών του ΕΑΠ, από 10 (10,42%) Μ.Φ.
- Υποβοήθηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, από 4 (4,17%) ερωτηθέντες.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στις κλειστές ερωτήσεις που ακολουθούν, προέκυψαν τα δεδομένα που παραθέτουμε στη συνέχεια.

- A. Ο τρόπος λειτουργίας του ΕΑΠ βοηθάει στο ξεπέρασμα των εμποδίων που σχετίζονται με: B. Η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ θα μπορέσει να μειώσει τα εμπόδια που σχετίζονται με:

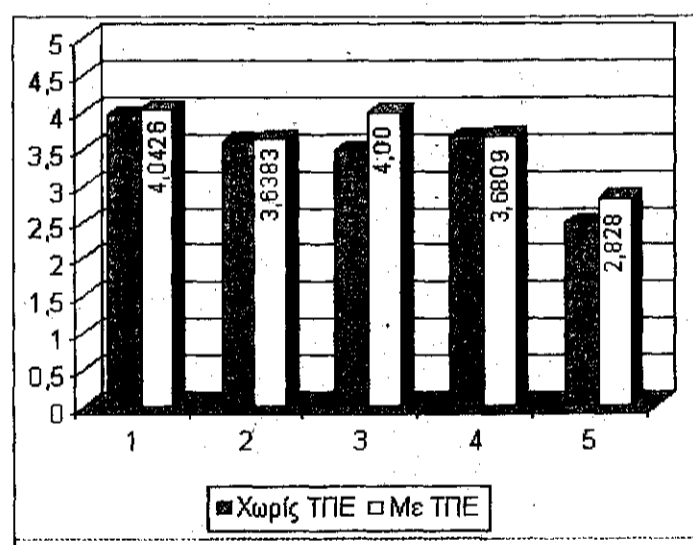
- 1) Τον τόπο κατοικίας σας (A: μ.δ.=3,97 με τ.α.=1,04 και B: μ.δ.=4,04 με τ.α.=1,09)
- 2) Οικογενειακές σας υποχρεώσεις (A: μ.δ.=3,60 με τ.α.=1,06 και B: μ.δ.=3,64 με τ.α.=1,23)
- 3) Προβλήματα υγείας - αναπηρίες (A: μ.δ.=3,48 με τ.α.=1,33 και B: μ.δ.=4,00 με τ.α.=1,12)

- 4) Επαγγελματικές υποχρεώσεις (A: μ.δ.=3,67 με τ.α.=1,17 και B: μ.δ.=3,68 με τ.α.=1,19)
 5) Οικονομικές δυσκολίες - δυσχέρειες (A: μ.δ.=2,51 με τ.α.=1,09 και B: μ.δ.=2,83 με τ.α.=1,22).

Στο Γράφημα 1 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις όσον αφορά τις περιπτώσεις A (χωρίς ΤΠΕ) και B (με ΤΠΕ). Η στατιστική ανάλυση (μη παραμετρικό κριτήριο Sign) έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις των ερωτήσεων 3 και 5 μεταξύ των περιπτώσεων A και B. Έτσι λοιπόν, φαίνεται ότι η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει στην μείωση των εμποδίων που σχετίζονται με προβλήματα υγείας - αναπηρίες ($z=-3,355$; $p<0,01$). Επίσης, φαίνεται ότι η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει στην μείωση των εμποδίων που σχετίζονται με οικονομικές δυσκολίες-δυσχέρειες για σπουδές ($z=-3,005$; $p<0,01$).

Οι φοιτητές αιτιολόγησαν τις απαντήσεις τους στην «περίπτωση A» σημειώνοντας προβλήματα και δυσκολίες στα εξής ζητήματα όσον αφορά τον τρόπο που λειτουργεί το ΕΑΠ:

- Ύπαρξη οικονομικής επιβάρυνσης για συμμετοχή στις ΟΣΣ (απάντησαν 19 φοιτητές, ποσοστό 19,79%).
- Ανελαστικό χρονοδιάγραμμα ύλης που δεν λαμβάνει υπόψη τα προβλήματα οικογενειακά, επαγγελματικά ή υγείας των φοιτητών (12 ερωτώμενοι, 12,5%).
- Αποκλεισμός από τις ΟΣΣ όσων κατοικούν στα νησιά και τις μακρινές περιοχές (10 φοιτητές, 10,42%).
- Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζουν πρόβλημα πρόσβασης στις ΟΣΣ (9 φοιτητές, 9,38%).

Γράφημα 1. Οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις ερωτήσεις A και B

Οι φοιτητές του δείγματος αιτιολόγησαν τις απαντήσεις τους όσον αφορά την «περίπτωση B» υποστηρίζοντας ότι με την χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορούν να συμβούν τα εξής:

- Να διενεργούνται εξ αποστάσεως ΟΣΣ γεγονός που θα συμβάλλει στο ξεπέρασμα των δυσκολιών μετακίνησης από απομακρυσμένες περιοχές (18 φοιτητές, 18,75%).
- Αύξηση της υποστήριξης των φοιτητών λόγω και της αύξησης των επικοινωνιακών δυνατοτήτων που παρέχει η χρήση των ΤΠΕ (11 φοιτητές, ποσοστό 11,46%).
- Θα υπάρξουν εμπόδια για εκείνους που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες εξαιτίας του κόστους που συνεπάγεται η χρήση των ΤΠΕ (9 φοιτητές, 9,38%).
- Θα μπορούσε να υπάρξει μείωση των διδάκτρων (5 φοιτητές, 5,21%).
- Ωστόσο 3 φοιτητές (3,13%) εκφράζουν την άποψη ότι εάν το ΕΑΠ στηρίξει το έργο του περισσότερο στις ΤΠΕ τότε αυτό το γεγονός θα οδηγήσει στην αύξηση των διδάκτρων.

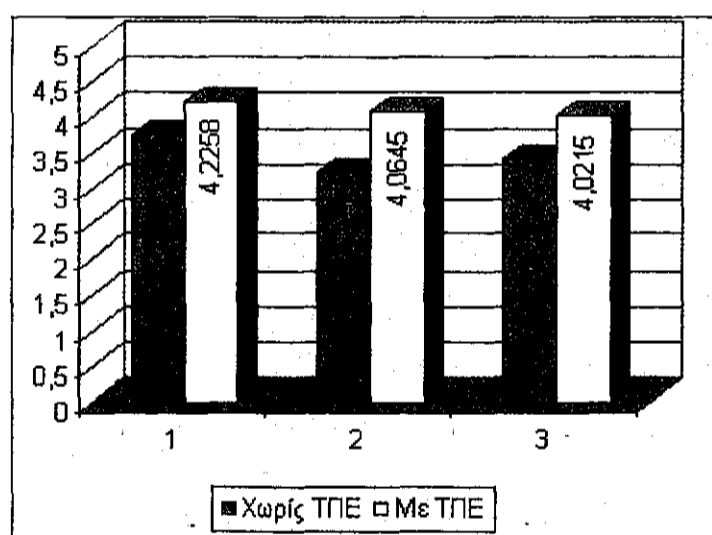
Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στις παρακάτω κλειστές ερωτήσεις, προέκυψαν τα δεδομένα τα οποία παραθέτουμε στη συνέχεια.

Γ. Θεωρείτε ότι οι σπουδές που προσφέρονται από το ΕΑΠ αναφέρονται:

Δ. Η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει περισσότερο στην ανάπτυξη σπουδών που αναφέρονται:

- 1) Σε σύγχρονους επιστημονικούς τομείς γνώσεων (Γ: μ.δ.=3,75 με τ.α.=0,95 και Δ: μ.δ.=4,23 με τ.α.=0,75).
- 2) Σε σύγχρονους τομείς σπουδών που βρίσκονται σε συμφωνία με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Γ: μ.δ.=3,23 με τ.α.=0,92 και Δ: μ.δ.=4,06 με τ.α.=0,79).
- 3) Σε τομείς γνώσεων που θα μπορούν να βοηθήσουν στις μελλοντική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας (Γ: μ.δ.=3,42 με τ.α.=1,07 και Δ: μ.δ.=4,02 με τ.α.=0,90)

Στο Γράφημα 2 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις των περιπτώσεων Γ (χωρίς ΤΠΕ) και Δ (με ΤΠΕ). Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απαντήσεις όλων των ερωτήσεων μεταξύ των περιπτώσεων Α και Β. Έτσι λοιπόν, φαίνεται ότι η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει περισσότερο τις σπουδές που αναφέρονται σε σύγχρονους τομείς γνώσεων ($z=-3,792$; $p<0,01$). Ακόμα, η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει περισσότερο τις σπουδές που αναφέρονται στις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας ($z=-6,375$; $p<0,01$). Τέλος, η χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να βοηθήσει περισσότερο τις σπουδές που αναφέρονται σε τομείς γνώσεων σχετικών με τη μελλοντική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας ($z=-4,472$; $p<0,01$).

Γράφημα 2. Οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις ερωτήσεις Γ και Δ

Οι μισοί περίπου φοιτητές του δείγματός μας αιτιολόγησαν τις απόψεις τους όσον αφορά τις σπουδές που τώρα προσφέρει το ΕΑΠ (περίπτωση Γ) ως εξής:

- Το ΕΑΠ συμβάλλει στην αύξηση των πτυχιούχων με θετικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία (14 απαντώντες, ποσοστό 14,58%).
- Τα προγράμματα σπουδών που προσφέρει το ΕΑΠ έχουν σύγχρονο και μοντέρνο προσανατολισμό (11 φοιτητές, 11,46%).
- Δεν καλύπτονται όλα τα ενδιαφέροντα των πολιτών για σπουδές στο ΕΑΠ, όπως είναι για παράδειγμα τα νομικά και η ψυχολογία (11 φοιτητές, 11,46%).
- Το ΕΑΠ συμβάλλει στην αύξηση πτυχιούχων με θετικά αποτελέσματα για την πολιτιστική πρόοδο της Ελλάδας (6 φοιτητές, 6,25%).
- Στο ΕΑΠ συμβαίνει η μάθηση με αυτενέργεια του ίδιου του φοιτητή γεγονός που αυξάνει την υπευθυνότητά του (2 απαντώντες, 2,08%).

Η αιτιολόγηση των απόψεων των φοιτητών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο όσον αφορά την περισσότερη χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ (περίπτωση Δ) υπήρξε μικρή και εστιάζεται στις εξής περιπτώσεις:

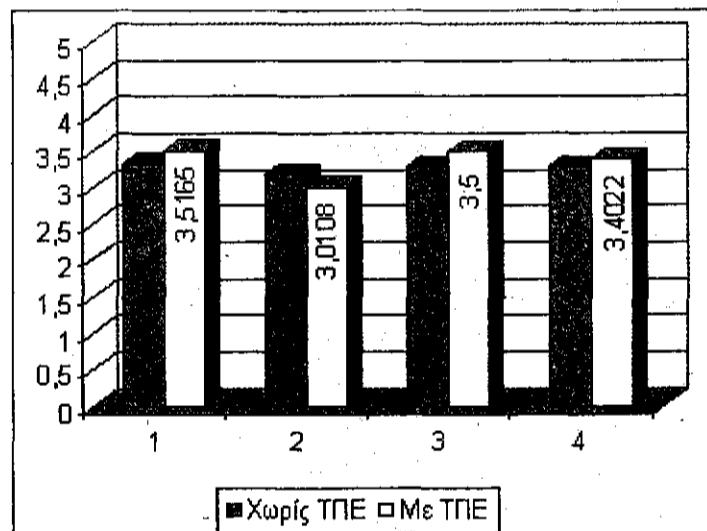
- Μπορούν να αναπτυχθούν στο ΕΑΠ σπουδές σε τομείς γνώσεων, που χρειάζεται η αγορά εργασίας (18 φοιτητές, ποσοστό 18,75%).
 - Η εξοικείωση των φοιτητών του ΕΑΠ με τις ΤΠΕ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αναζήτηση νέων γνώσεων, που είναι σύγχρονες και επίκαιρες (9 ερωτώμενοι, 9,38%).
- Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στις κλειστές ερωτήσεις που ακολουθούν, προέκυψαν τα δεδομένα που παραθέτουμε.

Ε. Στο ΕΑΠ, όπως λειτουργεί τώρα, δίνεται:

ΣΤ. Με τη χρήση ΤΠΕ στο ΕΑΠ αυξάνεται:

- 1) Η δυνατότητα πρόσβασης όλων των ενδιαφερόμενων πολιτών στο ίδρυμα (Ε: μ.ό.=3,33 με τ.α.=1,07 και Ζ: μ.ό.=3,52 με τ.α.=1,14).
- 2) Η δυνατότητα εισαγωγής όλων των ενδιαφερόμενων πολιτών στο ίδρυμα (Ε: μ.ό.=3,19 με τ.α.=1,28 και Ζ: μ.ό.=3,01 με τ.α.=1,31).
- 3) Η δυνατότητα πραγματοποίησης σπουδών (Ε: μ.ό.=3,29 με τ.α.=1,04 και Ζ: μ.ό.=3,50 με τ.α.=0,89).
- 4) Η δυνατότητα ολοκλήρωσης των σπουδών (Ε: μ.ό.=3,29 με τ.α.=1,09 και Ζ: μ.ό.=3,40 με τ.α.=0,94).

Στο Γράφημα 3 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις παραπάνω ερωτήσεις, που αναφέρονται στις περιπτώσεις Ε (χωρίς ΤΠΕ) και Ζ (με ΤΠΕ). Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων του Γραφήματος 3 δεν έδωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές.

Γράφημα 3. Οι μέσοι όροι των απαντήσεων στις ερωτήσεις Ε και Ζ

Τα σχόλια για την αιτιολόγηση των απόψεων των ερωτηθέντων, ομαδοποιημένα όσον αφορά το πώς λειτουργεί τώρα το ΕΑΠ (περίπτωση Ε) έχουν ως εξής:

- Με τον ισχύοντα τρόπο επιλογής φοιτητών περιορίζεται η δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών στο ΕΑΠ, γεγονός που ακυρώνει τον χαρακτηρισμό του ως «Ανοικτού» Πανεπιστημίου (24 φοιτητές, ποσοστό 25,0%).
- Η επιβολή διδάκτρων συνεπάγεται τον αποκλεισμό των πολιτών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και των ανέργων (13 φοιτητές, 13,54%).
- Οι φοιτητές, που διαμένουν σε μακρινές περιοχές αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης σε βιβλιογραφικές πηγές, γεγονός που τους δυσκολεύει κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης των σπουδών τους (11 ερωτώμενοι, 11,46%).
- Η εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος σπουδών, που έχει ανελαστικό χαρακτήρα, δημιουργεί δυσκολίες ολοκλήρωσης των σπουδών (7 φοιτητές, 7,29%).
- Μικρός αριθμός φοιτητών (3 ερωτώμενοι, 3,13%) ανέφερε ότι αντιμετώπισε προβλήματα στο ΕΑΠ εξαιτίας της συμπεριφοράς του διδάσκοντα και του τρόπου που αξιολογεί τις γραπτές εργασίες.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας, σημειώνουμε ότι όπως φάνηκε από την στατιστική ανάλυση, ο παράγοντας φύλο δεν επηρεάζει σημαντικά καμία από τις μεταβλητές της μελέτης (π.χ δεύτερη ευκαιρία, οικονομία, σπουδές, κλπ.) με εξαίρεση αυτές που αφορούν τη χρήση των ΤΠΕ. Αν λοιπόν σκεφτούμε ότι η χρήση των ΤΠΕ έχει μεγάλη συνάφεια με σπουδές που αφορούν στην κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας ($r_s=0,39$; $p<0,001$) και που μπορούν να συμβάλλουν στη μελλοντική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας ($r_s=0,43$; $p<0,001$), τίθεται με έμφαση το ζήτημα των άνισων επαγγελματικών ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Συζήτηση και συμπεράσματα

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, που θέσαμε, ήταν κατά πόσο το ΕΑΠ είναι πραγματικά ανοικτό πανεπιστήμιο που προσφέρει στους ενήλικους τη δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία. Οι ερωτηθέντες ήταν μεταπτυχιακοί φοιτητές στη Θεματική Ενότητα «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – ΕΚΠ65», οι οποίοι είχαν παρακολουθήσει επιτυχώς κατά μέσο όρο 3 Θεματικές Ενότητες και συνεπώς γνώριζαν τη λειτουργία του ΕΑΠ και είχαν διαμορφώσει σαφή άποψη για τις δυνατότητες που τους προσφέρονται. Προσθέτουμε ότι ο μέσος όρος ηλικίας τους ήταν τα 40 χρόνια και στην πλειονότητά τους ήταν εκπαιδευτικοί (το 78% του συνόλου).

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων οι ερωτηθέντες δέχονται σχεδόν στο σύνολό τους ότι το ΕΑΠ προσφέρει μια δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία και μάλιστα στους ενήλικους, οι οποίοι για διάφορους λόγους δεν είχαν τη δυνατότητα να φοιτήσουν σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών σε συμβατικά πανεπιστήμια. Διευκρινίζεται, όμως, ότι από ένα σημαντικό μέρος του δείγματος θεωρείται ότι η δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία εφαρμόζεται με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει η εύνοια της τύχης στην κλήρωση. Επίσης, ένας σημαντικός αριθμός ερωτηθέντων υπογραμμίζει ότι η δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία αξιοποιείται με το ξεπέρασμα των εμποδίων που θέτουν οι οικογενειακές, οι επαγγελματικές και οι κοινωνικές υποχρεώσεις. Εξάλλου, η πλειονότητα του δείγματος υπογράμμισε ότι οι σπουδές που παρακολουθούν στο ΕΑΠ ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους και βάσιμα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι ερωτηθέντες επιχειρούν να ξεπεράσουν τα εμπόδια, που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους.

Συνδυάζοντας τα δεδομένα της έρευνας, λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι το ΕΑΠ αποτελεί ένα ίδρυμα που προσφέρει μια δεύτερη ευκαιρία υπό προϋποθέσεις. Κι αυτό διότι η αξιοποίησή της προϋποθέτει την εύνοια της τύχης στην κλήρωση, που διενεργείται μεταξύ των υποψηφίων για την εγγραφή τους στα διάφορα προγράμματα σπουδών.

Είναι σαφές ότι πολύ δύσκολα οποιοδήποτε εκπαιδευτικό ίδρυμα μπορεί να ανταποκριθεί στην αυξημένη ζήτηση φοίτησης, χωρίς συνέπειες στο επίπεδο σπουδών. Όμως, η κλήρωση μεταξύ των υποψηφίων είναι ένας τρόπος εγγραφής φοιτητών που μετατρέπει τη δυνατότητα δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας σε πιθανότητα. Ωστόσο, επιτρέπει την υπέρβαση άλλων κριτηρίων που θα αποτελούσαν διακρίσεις σε βάρος ορισμένων κατηγοριών φοιτητών (π.χ. εξετάσεις, συνέντευξη, κ.ά.).

Η δεύτερη εκπαιδευτική ευκαιρία που προσφέρει το ΕΑΠ επιτρέπει ως ένα βαθμό το ξεπέρασμα των οικογενειακών, επαγγελματικών και κοινωνικών υποχρεώσεων και περιορισμών. Παρ' όλα αυτά, οι συγκεκριμένοι παράγοντες εξακολουθούν να δρουν αναστάλτικά κατά τη διάρκεια της φοίτησης στο ΕΑΠ και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις εμποδίζουν την ολοκλήρωση των σπουδών. Πράγματι, ένα μέρος των φοιτητών εγκαταλείπουν τις σπουδές τους εξαιτίας του φόρτου των επαγγελματικών και οικογενειακών (κυρίως οι γυναίκες) υποχρεώσεών τους. Επίσης, η διακοπή της φοίτησης οφείλεται σε λανθασμένες εκτιμήσεις του διαθέσιμου χρόνου για μελέτη, σε αλλαγές στην εργασιακή και καθημερινή ζωή, καθώς και στην υποτίμηση της δυσκολίας των σπουδών (Βεργίδης & Παναγιωτακόπουλος, 2003).

Συνεπώς, η αξιοποίηση της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας που προσφέρει το ΕΑΠ εξακολουθεί να συναρτάται με παράγοντες που ενδεχομένως δεν είχαν επιτρέψει στους ενδιαφερόμενους τη φοίτηση και σε κάποιο συμβατικό Πανεπιστήμιο. Ίσως η επισήμανση των Μ.Φ. ότι το ΕΑΠ προσφέρει μια νέα πιθανότητα σπουδών *όποτε* οι ενδιαφερόμενοι το επιθυμήσουν και το αποφασίσουν είναι το κλειδί για την ανάλυση της κοινωνικής συμβολής του ιδρύματος. Ο χρόνος έναρξης των σπουδών φαίνεται να

έχει αποφασιστική σημασία για την αξιοποίηση της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας από αρκετούς φοιτητές, καθώς και ο βαθμός ανταπόκρισης των σπουδών στα ενδιαφέροντά τους.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε, ήταν ο βαθμός συμβολής της μεγαλύτερης χρήσης ΤΠΕ από το ΕΑΠ στην προώθηση τόσο του έργου του όσο και της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας. Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας προκύπτει ότι η μεγάλη πλειονότητα (90,6% του δείγματος) υποστηρίζει ότι η χρήση ΤΠΕ βοηθά στην προσφορά της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση προβλημάτων αφενός χρόνου επικοινωνίας και συμμετοχής στις ΟΣΣ, και αφετέρου χώρου κατοικίας (αποφυγή ή μείωση των μετακινήσεων). Ιδιαίτερα τονίζεται η αντιμετώπιση με τη χρήση των ΤΠΕ των προβλημάτων μετακίνησης από άτομα με ειδικές ανάγκες και κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών. Επισημαίνεται, επίσης, ότι με την αξιοποίηση των ΤΠΕ παρέχεται η δυνατότητα για πρόσβαση σε σημαντικές πηγές γνώσης.

Η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει, σύμφωνα με το δείγμα, στην ουσιαστική προσφορά της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας από το ΕΑΠ μέσα από την υποστήριξη της απόκτησης γνώσεων και της ανάπτυξης δεξιοτήτων/ικανοτήτων από την πλευρά των φοιτητών, με τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες βιβλιοθήκης και τη μείωση του αναγκαίου χρόνου για την αναζήτηση πληροφοριών, και κυρίως με τη χρησιμοποίηση ειδικών προγραμμάτων λογισμικού. Επίσης, η μεγαλύτερη αξιοποίηση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να ενισχύσει την επικοινωνία διδασκόντων-διδασκομένων, να συμβάλλει στον εμπλουτισμό της ύλης των προγραμμάτων σπουδών με οπτικοακουστικό υλικό και να διευκολύνει την επικοινωνία ιδρύματος – φοιτητών με την ταχύτερη παροχή στους τελευταίους όλων των αναγκαίων πληροφοριών από τις διοικητικές υπηρεσίες του ΕΑΠ.

Ειδικότερα, η ανάλυση των δεδομένων της έρευνας δείχνει ότι η χρήση ΤΠΕ από το ΕΑΠ παρέχει δεύτερη ευκαιρία για μεταπτυχιακές σπουδές σε άτομα με προβλήματα υγείας-αναπηρίες και σε άτομα που έχουν οικονομικές δυσχέρειες, τα οποία και δεν μπορούν να συμμετέχουν στις ΟΣΣ, ενώ κατά μείζονα λόγο δεν μπορούν να σπουδάσουν στα συμβατικά πανεπιστήμια.

Τέλος, σύμφωνα με το δείγμα, η μεγαλύτερη χρήση των ΤΠΕ από το ΕΑΠ μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη μεταπτυχιακών σπουδών σε σύγχρονους τομείς της επιστήμης, που έχουν σύνδεση με τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας, και ταυτόχρονα μπορεί να οδηγήσει στη μεγαλύτερη πρόσβαση των ενδιαφερομένων πολιτών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δεδομένου, επίσης, ότι οι γυναίκες του δείγματος υστερούν στη χρήση ΤΠΕ, αναδεικνύεται το ζήτημα όχι μόνο της ισότητας των δυο φύλων στην πρόσβαση σε σπουδές με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, αλλά και το ζήτημα των ίσων επαγγελματικών ευκαιριών σε σύγχρονα επαγγέλματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Archer, L., Hutchings, M., Ross, A., Leathwood, C., Gilchrist, R. & Philipps, D. (2003). *Higher Education and Social Class: Issues of Exclusion and Inclusion*. London: Routledge Falmer.
- Blackledge, D. & Hunt, B. (2000). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης / Μτφρ. Μ. Δεληγιάννη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Commission E.C. (1991). *Open Distance Learning in the European Community. Memorandum*. Brussels.
- Davies, C. (1997). *Open Learning Systems for mature students*. Dorset: Council for Educational Technology.
- Eagleton, T. (1991). *Ideology: An Introduction*. London: Verso.
- Evans, T. & Nation, D. (Eds) (1996). *Opening Education: Policies and Practices from Open and Distance Learning*. London: Routledge.
- Garrison, D. R. (1993). Quality and access in distance education: theoretical considerations. In Keegan, D. (Ed.), *Theoretical Principles of Distance Education*. London: Routledge.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1997). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Harris, D.A. (1999). Online distance education in the United States. *IEEE Communications Magazine*, 37(3), pp. 87-91.
- Haugen, H., Ask, B. & Hjeltnes, T. (2002). Model for a European, Networked University. *Proceedings of the International Conference on Computers in Education (ICCE'02)*, pp. 1161-1165.

- Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of Distance Education*. New York: Routledge.
- Keegan, D. (1993). *Theoretical Principles of Distance Education*. London: Routledge.
- Keegan, D. & Rumble, G. (1982). Distance teaching at university level. In G. Rumble and K. Harry (Eds), *The Distance Teaching Universities*. London: Croom Helm.
- Leathwood, C. (2004). A critique of institutional inequalities in higher education. *Theory and Research in Education*, 2(1), pp. 31-48.
- Lynch, K. (2001). Creating a Dialogue between Sociological and Egalitarian Theory in Education. *International Studies in Sociology of Education*, 11(3), pp. 237-260.
- Metcalf, H. (1997). *Class and Higher Education: The Participation of Young People from Lower Social Groups*. London: Policy Studies Institute and CIHE.
- Muzzetto, L. (2006). Time and Meaning in Alfred Schutz. *Time & Society*, 15(1), pp. 5-31.
- Panagiotakopoulos, C., Lionarakis, A., Xenos, M. (2003). Open and Distance Learning: Tools of Information and Communication Technologies for Effective Learning. *Proceedings of the Sixth Hellenic-European Conference on Computer Mathematics and its Applications, HERCMA 2003*, pp. 361-367.
- Panda, S. (2005). Higher Education at a Distance and National Development: Reflections on the Indian experience. *Distance Education*, 26(2), pp. 205-225.
- Perraton, H. (2000a). *Open and distance learning in the developing world*. London: Routledge.
- Perraton, H. (2000b). Rethinking the Research Agenda. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(1).
- Popkewitz, T. & Lindbland, S. (2000). Educational Governance and Social Inclusion and Exclusion: some conceptual difficulties and problematics in policy and research. *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 21(1), pp. 5-44.
- Rovai, A. (2002). Building Sense of Community at a Distance. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 3(1).
- Skilbeck, M. (2006). Educating the knowledge society. *Minerva*, 44, pp. 89-101.
- Schutz, A. (1972). *The Phenomenology of the Social World*. Northwestern: University Press.
- van der Wende, M. & Beerkens, E. (1999). An International Orientation on Institutional Strategies and Governmental Policies for the Use of ICT in Higher Education. *Interactive Learning Environments*, 7(2-3), pp. 283-321.
- Wilson, T.D. (2002). Alfred Schutz, phenomenology and research methodology for information behaviour research. *Fourth International Conference on Information Seeking in Context*, Universidade Lusiana, Lisbon, Portugal, September 11 to 13, 2002. Retrieved March 18, 2007, from: <http://informationr.net/tdw/publ/papers/schutz02.html>
- Young, M.F.D. (1998). *The Curriculum of the Future: From the "new sociology of education" to a critical theory of learning*. London: Falmer Press.
- Βεργίδης, Δ. (1998). Σύγχρονες Οικονομικές και Κοινωνικές Εξελίξεις στην Ελλάδα και Ανοικτή Εκπαίδευση. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης & Χ. Ματραλής. *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*, τ. Α'. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Βεργίδης, Δ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2003). Διερεύνηση των λόγων διακοπής της φοίτησης στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές στην Εκπαίδευση» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Στο Λιοναράκης Α. (Επιμ.), *Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*. ΕΑΠ, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα: εκδ. Προπομπός.
- Ηλιού, Μ. (1993). Ελληνικό Ανοικτό Παιγνίο (ή λογοπαίγνιο) – ΕΑΠ. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 70, σελ. 19-24.
- Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, Γ. (1995). *Εκπαιδευτική Πολιτική και Πρακτική. Κοινωνιολογική Ανάλυση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουστουράκης, Γ. (2006). Η προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Κουστουράκης, Γ. & Λιοναράκης, Α. (2006). Ένα μοντέλο αναφοράς της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσα από την περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: μια ιστορική – κοινωνιολογική προσέγγιση. Ανακοίνωση στο: *4ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας Εκπαίδευσης «Ιστορία Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης»*. 6-8 Οκτωβρίου 2006. Πάτρα, Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών.

- Κουσουράκης, Γ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2005). Κοινωνιολογική προσέγγιση των εκπαιδευτικών πρακτικών και της αξιοποίησης των ΤΠΕ για την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από το ΕΑΠ. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *3ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*, Πάτρα, 11-13 Νοεμβρίου 2005. Πάτρα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. & Λυκουργιώτης Α. (1998). Ανοικτή και Παραδοσιακή Εκπαίδευση. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης & Χ. Ματραλής. *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*, τ. Α'. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Λυκουργιώτης, Α. (1998). Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Β. Μακράκης & Χ. Ματραλής. *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεσμοί και λειτουργίες*, τ. Α'. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ράσης, Σ.Π. (2004). *Τα Πανεπιστήμια Χθες και Σήμερα. Συμβολή στην Ιστορία της Εκπαίδευσης: Η Αγγλοσαξωνική Εμπειρία*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τσαούσης, Δ. (Επιμ.) (1990). *Η Ευρωπαϊκή πρόκληση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.